

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У МНС

В сучасних умовах розбудови екологічної державності, духовного відродження українського народу, велике значення надається екологічній освіті. Саме вона має вирішити завдання щодо підготовки освіченої молоді, здатної приймати свідомі рішення у сферах життя, де поєднуються проблеми окремої людини, суспільства і довкілля.

Недоліки екологічної освіти та виховання дорого виходять людству, адже екологічна несвідомість нерідко стає причиною глобальних, передусім соціально-економічних проблем. Аналіз свідчить, що 56 % літературних джерел з екологічних питань, які видавалися в країнах СНД за останні 10 – 12 років обговорюють проблеми екологічної освіти та виховання.

В Україні щорічні втрати внаслідок погіршення екологічного стану довкілля є одними з найвищих у світі і становлять 15 – 20 % валового національного доходу [1]. Проте відмова від застарілих, споживацьких підходів до природи і зміна системи цінностей у суспільстві відбувається дуже повільно, навіть після такого екологічного лиха як Чорнобильська аварія.

Перші успіхи в подоланні окремих національних і регіональних екологічних проблем у розвинених країнах та формування міжнародного екологічного законодавства пов'язані зі змінами у ставленні людини до довкілля, усвідомлення нею серйозності загрози з боку глобальних екологічних проблем і необхідності змін у пріоритетах наукових досліджень та діяльності систем освіти.

Один з цих принципово нових пріоритетів – виховання «людини відповідальної», або «людини ХХІ». Серед її рис – поєднання глибокої загальнонаукової інформованості з новою культурою. Хоч вона часто позначається як «екологічна», підкреслюючи один з її важливих елементів, але не надає переваги в «людини відповідальної» загальнолюдській гуманістичній моралі над індивідуалізмом, духовних особистісних досягнень над матеріальним накопиченням і споживацтвом, тощо.

Метою даної статті (тез) є розгляд актуальності та важливості якісного втілення екологічного виховання та освіти в систему загального навчання та виховання у вищих навчальних закладах нашої держави, в тому числі і у МНС.

Серед цих засобів – екологічне виховання і екологічна освіта.

Якщо перше повинне стати фундаментальним принципом усіх форм інформаційного і емоційного впливу на молодь, отже, реалізовуватися в усіх актах поточної діяльності закладів освіти і виховання, всього інформаційного сектора освіти від засобів масової інформації до випробуваного часом класичного мистецтва, то екологічна освіта включає в себе надання молоді правдивої інформації про довкілля і сучасні наукові і технологічні засоби вирішення екологічних проблем.

За останніх 20 років питання екологічної освіти та виховання зі сфери дискусій про правомірність екологічної освіти змістилося в площину її практичної реалізації [2]. Ця обставина значно впливає на педагогіку і сучасну систему освіти. Зокрема, вживається спроба педагогічного осмислення ключових для сучасної екології категорій – свідомості, моралі, етики, культури та інших понять,

правомірність існування яких ще недавно рішуче заперечувалася – як таких, що нібито стоять над мораллю суспільства, а людину ставлять у позицію сліпого поклоніння перед природою, тоді як справжнім завданням екологічної освіти, на думку ідеологів від освіти, слід було вважати «наукове обґрунтування перебудови біосфери в інтересах людини» [3].

Сьогодні набувають актуальності вічні проблеми моральності, гуманізації науково-технічного прогресу як нашого суспільства, так і всього людства. Гуманізація – базовий принцип екологічної освіти, що сприяє відродженню духовності, підвищенню ефективності навчання екології [3].

Гуманізація освіти ґрунтується на взаємоповазі, творчості, демократичних відносинах. Це, передусім, повернення до людини, яка «зможе розкритися повністю», це – «розвиток творчої індивідуальності в умовах використання педагогіки співробітництва і самоврядування колективів молоді та їхніх організацій», це повернення до людини як мети, а не засобу прогресу суспільства, це «використання об'єктивності і науковості при вивченні різних явищ і процесів» [3].

Гуманізм освіти виявляється у створенні кожному студенту, курсанту ефективних умов для навчання, набуття спеціальності (обладнані кабінети, наочність, посібники), створення комфортного середовища, яке сприяє навчанню при найменших затратах сил і здоров'я. Це досягається завдяки взаєморозумінню, взаємоповазі, нормальним взаємовідносинам. З гуманізмом несумісні культ, дискримінація, байдужість до людини, природи, навколишнього середовища.

Якщо викладач досягне рівень розвитку і культури студента, курсанта, буде прагнути до розуміння глибинної суті тих, хто навчається, джерел їх натхнення, активності й творчості, саморегуляції, то студенти, курсанти по-іншому «ставитимуться до себе, глибше усвідомлюватимуть цінності буття» [4].

Тому в університетах не можуть працювати такі викладачі, яким лише б «відчитати свої години». Має розвиватися мотиваційна основа навчання. Гуманізація навчання основам екології досягається завдяки відображенню в підручниках у цікавій та доступній формі основних рис природи, життя і побуту людей. Навіть матеріал, який ілюструє господарську цільність людини, обов'язково слід розглядати в контексті національно-культурних і соціально-моральних умов життя. Підручник має бути пронизаний ідеями рівності, свободи, поваги до всіх народів, гуманного ставлення до всього живого.

Екологічні знання студенти та курсанти засвоюють тільки тоді, коли вони стають елементом їхньої свідомості, установкою діяльності. Як зазначається в [4] «гуманістична свідомість і гуманітарні знання – поняття близькі за значенням, співвідношення їх аналогічне в загально методичному плані співвідношенню теорії і методу в науковому пізнанні».

ЛІТЕРАТУРА

1. Гарин В.М. Экология для технических вузов / Гарин В.М., Кленова И.А., Колесников В.И. – Ростов н / Д.: Феникс, 2003. – 384 с.
2. Коробкин В.И. Экология / В.И. Коробкин, Л.В. Передельский. – Ростов н / Д.: Феникс, 2005. – 576 с.
3. Трушина Т.П. Экологические основы природопользования / Трушина Т.П. – Ростов н / Д.: Феникс, 2005. – 416 с.
4. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика / Крисаченко В.С. – К.: Заповіт, 1996. – 352 с.